

helmtekens met een eroder geschre-
 zing, is een onderdeel van de eerder
 ige procedure ter staving van zijn
 rs. Zij moest door de jonge aspirant-
 orgelegd worden en bevat de wapens
 adellijke voorouders. Na onderzoek
 landcommandeur werden alle akten
 bestuur van de Orde in Mergentheim
 , dat ze op zijn beurt controleerde.
 at alle onderzoeken bevredigend uit-
 waren, mocht de landcommandeur
 ant in de Orde opnemen.
 apenbevestiging door een domkapit-
 hier was doorgaans normaal. Dom-
 s en ridderorden rekruteerden uit
 e sociale laag en hadden identieke
 gsvoorwaarden. Daarom waren zij de
 instanties om de ridderlijke afkomst
 aspirant te bevestigen. Daarbij kwam
 adel binnen een regio niet alleen aan
 erwant was, maar ook dat de families
 omkapittels én in de ridderorden verte-
 rdigd waren. Het waren precies fami-
 veel zonen, die van alle ter beschik-
 aande mogelijkheden tot een aan hun
 angepaste verzorging gebruik maak-
 vinden wij ook bij de acht bevestigde
 drie families (Diepenbroick, Ketteler,
 en daarbij de in de tekst vermelde

Westerholt) zowel in het domsticht van Mün-
 ster als in de Westfaalse Duitse Orde terug.

De getoonde wapenbevestiging behoorde
 blijkbaar tot het opnemingsdossier van Her-
 man Gisbert van Diepenbroick, die al in 1724
 een aanvraag tot opneming indiende, en stamt
 uit het archief van het Mergentheimse
 bestuur, derhalve uit de onderzoeksfase. Het
 is niet uit de literatuur af te leiden of Diepen-
 broick al dan niet opgenomen werd, maar er
 bestaat wel een ridderakte voor het jaar 1729.

Wenen, DOZA, Ri 91, nr. 320. – Dorn (zie I.2.13.),
 p. 129, noot 22. U.A.

**GESLAAGD! DE GROEP VAN DE OPGENOMEN
 RIDDERS**

III.3.7. Wapenboek van de balije Biesen
 (afb. in kleur)
 Begonnen in 1641, aangevuld tot 1808
 Perkament, register papier, band in bruin
 linnen, 29,5 x 41 cm
 Wenen, DOZA, Hs. 505

Het *Quartir Buch der Baley Biesen Teutsch
 Ordens* is een waardevolle genealogische en
 biografische bron voor alle tussen 1594 en

1776 opgenomen ridders. Vele gekende fami-
 lies uit de Zuid- en Westduitse lagere adel
 worden hierin aangetroffen. De 70 *Ahnenpro-
 ben* worden achteraan aangevuld met de 42
 familiewapens van de landcommandeurs en
 een alfabetisch register. Het wapen van de
 laatste landcommandeur Wilhelm Lothar
 Maria baron von Kerpen (op 4.11.1765 in
 Mergentheim tot ridder geslagen, vanaf 1785
 commandeur en lid van het balijekapittel,
 vanaf 1788 kolonel van het keizerlijke regi-
 ment Kalenberg, vanaf 1791 kolonel in het
 koninklijk-keizerlijke regiment *Deutschmeis-
 ter*, landcommandeur tussen 1808-1815)
 ontbreekt, wat enig idee geeft over de date-
 ring van de inbinding.

21 *Ahnenproben* brengen de voorgeschre-
 ven acht kwartieren. De overige 49, met aan-
 duidingen over de loopbaan binnen de Orde,
 tellen 16 kwartieren, wat sedert de hervor-
 mingen van het Groot Kapittel van 1671
 eist was. Hier wordt kwartierstaat nr. 10
 getoond, de *Ahnenprobe* van de voor de Bie-
 sence balije zo belangrijke Edmond Godfried
 baron von Bocholtz, die de balije als land-
 commandeur leidde vanaf 1657-1658. Dit
 gebeurde op een tijdstip, waarop Biesen door
 de Franse expansiepolitiek in het gedrang
 kwam. Vermits Bocholtz vóór 1671 opgeno-
 men werd, werden slechts acht kwartieren
 opgegeven.

B. Demel: Der Deutsche Orden zwischen Bauern-
 krieg (1525) und Napoleon (1809). In: Von Akkon
 bis Wien. Studien zur Geschichte des Deutschen
 Ordens vom 13. bis zum 20. Jahrhundert. Fests-
 chrift zum 90. Geburtstag von Althochmeister P.
 Dr. Marian Tumler O.T. am 21 Oktober 1977, hg.
 von Udo Arnold (QuSt 20), Marburg 1978, p. 177-
 207. – Karel Alexander van Lotharingen, p. 216-
 217. B.D.

DE LANDCOMMANDEUR EN ZIJN FAMILIE

**III.3.8. Landcommandeur Edmond
 Godfried von Bocholtz**

W. Damery, 1664
 Schilderij op doek, 119 x 98 cm
 Rijkhoven (Bilzen), Landcommanderij
 Alden Biesen, afkomstig uit de Verz. de
 Renesse, in bruikleen van de Koninklijke
 Musea voor Schone Kunsten van België

Landcommandeur Edmond Godfried von
 Bocholtz is in driekwart vooraanzicht gepor-
 tretteerd. Hij draagt een harnas, dat verleven-

digd wordt door
 en een witte cra-
 kruis van de D
 ting. Met zijn
 bevelhebbersst
 onder de omges
 rust op een sok
 1664 een tekst z
 Emundt Godfri
 Röm. Keijs. Ma
 Ertshertzogen
 respectieve Rat
 des Hoch und
 Lantcommen
 Commenthur z
 Holt . teutsche
 Gemert . Gruit
 . freij banner
 ordingen . Gran
 nedenhoek is h
 deur geschilder

Van de vers
 thère Damery
 Bocholtz schil
 gende. Meer
 heeft de schil
 logische we
 Bocholtz werd
 als een autorit
 Damery spiege
 lippe de Cham
 de Hollandse s
 Edmond Go
 geboren als z
 Bocholtz en va
 familie Bochol

III.3.8.

digd wordt door grote witte mouwomslagen en een witte cravate. Op de borst hangt het kruis van de Duitse Orde aan een gouden ketting. Met zijn rechterhand houdt hij zijn bevelhebbersstaf vast. Zijn linkerarm die onder de omgeslagen Ordesmantel uitkomt, rust op een sokkel, waarop onder het jaartal 1664 een tekst zijn titels en functies vermeldt: *Edmund Godtfridt Freijherr von Bocholtz der Röm. Keijs. Mai. und hoch fürstl. Durchlt. Erthshertzogen Carl Josephs zu Osterreich . respectiue . Rath . und Cammerer . Director des Hoch und Teutschen Meisterthumbs . Lantcommenthur der Balley Biessen . und Commenthur zu Maestricht Ramerstort und Holt . teutschen ordens . Ritter freijherr zu Gemert . Gruijtrode . St. Peters uouren . oreij . freij banner herr zu diepenbeck . herr zu ordingen . Granville . hoesselt.* In de linkerbenenhoek is het wapen van de landcommandeur geschilderd.

Van de verschillende portretten die Walthère Damery (1614-1678) voor de familie Bocholtz schilderde, is dit het meest indringende. Meer dan in andere voorstellingen heeft de schilder zich toegelegd op de psychologische weergave van het personage. Bocholtz werd met een sober palet gepenseeld als een autoritaire, zelfzekere en trotse man. Damery spiegelt zich hier aan de stijl van Philippe de Champaigne en de gestrengheid van de Hollandse school.

Edmond Godfried werd op 13 mei 1615 geboren als zoon van Godfried baron von Bocholtz en van Margaretha van Baesberg. De familie Bocholtz was afkomstig uit de streek

III.3.8.

tussen Maas en Rijn. Telgen uit die familie bekleedden sedert de middeleeuwen tal van functies in de administratie van het prinsbisdom Luik en in allerhande geestelijke instellingen. Ook met de Duitse Orde had de familie Bocholtz banden. Edmond Godfried was zowel langs vaders- als langs moederszijde verwant met een aantal families, die tot de gewone leveranciers van Ordesridders van de balije Biesen behoorden (Amstenraedt, Berchem, Bylant, Cortenbach, Goer, Hoensbroek). Hij werd op 3 juli 1635 in Alden Biesen in de Duitse Orde opgenomen en was achtereenvolgens scheffener van Alden Biesen (1636-1638), stadhouder van Ramersdorf (1638-1643) en commandeur aldaar (1643-1649). In 1649 werd hij gepromoveerd tot commandeur van Jungen Biesen in Keulen. In 1657 werd hij stadhouder van de balije en in april 1658 uiteindelijk landcommandeur. Die functie behield hij tot aan zijn overlijden in Alden Biesen op 26 oktober 1690. Hij werd in de kerk van Bilzen begraven.

Edmond Godfried vervulde naast zijn landcommandeurschap nog een aantal erefuncties. Zo was hij kamerheer en raadsheer van keizer Leopold I. Vanaf 1689 was hij commissaris-deciseur van de stad Maastricht. Binnen de Duitse Orde was hij vooral betrokken bij de pogingen om de afgescheiden balije Utrecht opnieuw onder de Orde van Mergentheim te brengen. Daarnaast werd hij geconfronteerd met de politieke gevolgen van de Franse expansiedrang van Lodewijk XIV. Via zijn talrijke relaties, onder andere met de plaatselijke autoriteiten van het prinsbisdom Luik, kon hij de belangen van de balije echter vrijwaren.

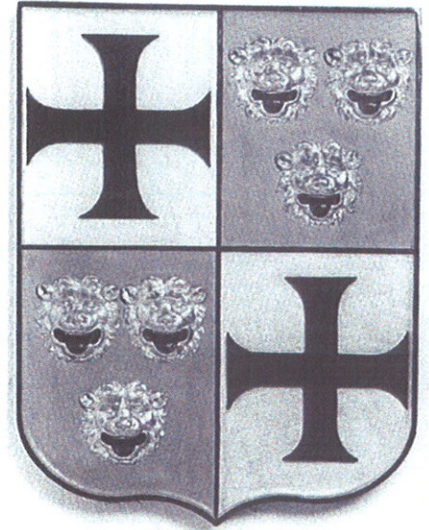
L. de Herekenrode: Collection des tombes, épitaphes et blasons. Gent 1845, p. 619-623. – A. Mullenders: Manuscrits Le Fort, dl. 3, Luik 1982, p. 203-217. – Walthère Damery 1614-1678, Leuven 1987, p. 140-143. L.D.R./P.F./M.V.D.E.

III.3.9. Wapenbord Bocholtz

1657-1690

Beschilderd houten paneel, 78 x 60 cm
Rijkhoven (Bilzen), Landcommanderij
Alden Biesen

Als landcommandeur van de balije Biesen vierendeelde Edmond Godfried von Bocholtz zijn familiewapen – in sinopel drie aanzijnde leeuwepoppen van zilver – met het Duitsor-

III.3.9.

deskruis. Hij liet zijn wapen veelvuldig afbeelden, op gevelstenen, glasramen, handschriften, penningen, portretten, edelsmeedwerk.

Dit wapenbord werd vermoedelijk opgehangen in een reeks wapenschilden van landcommandeurs, zoals we die ook in andere landcommanderijen kennen. J.I.V.O.

III.3.10. Anna Margaretha von Bocholtz

W. Damery, 1672

Schilderij op doek, 114 x 83 cm

Rijkhoven (Bilzen), Landcommanderij
Alden Biesen

Het jaartelvers op de achterzijde van dit portret van Anna Margaretha von Bocholtz laat toe dit doek in 1672 te dateren: *Portratt al' Vlf Danne Marg Varete BoChol.tz.* De 44-jarige vrouw die in driekwart vooraanzicht geschilderd werd, heeft een kapsel met parels en pluimen. Zij draagt een kleed, dat om het middel met een metalen kuras ingesnoerd is en waarvan de opbollende mouwen met juwelen in de plooi gehouden worden. Zij houdt in de rechterhand een hellebaard vast en plaatst haar linkerhand op een helm, die met pluimen versierd is. Het kasteel van Camenburg in Gelre, voormalig bezit van de familie de Renesse, bewaart een identiek portret, eveneens geschilderd door Damery.

Mogelijk heeft de kunstenaar zich voor dit voorstellingstype geïnspireerd op de prenten, die Lucas Vorsterman in 1633 graveerde voor

Bron:

Ridders en priesters. Acht eeuwen Duitse Orde in Noordwest-Europa. Tentoonstelling Landcommanderij Alden Biesen (1992) 150-151.